

Enskilt väglag som upphandlare av en entreprenad

Mottagaren av understöd ska utreda och i sin verksamhet beakta eventuella skyldigheter att iaktta upphandlingslagstiftningen (lagen om offentlig upphandling och koncession 1397/2016).

Syftet med lagen är att effektivisera användningen av offentliga medel, främja högkvalitativa, innovativa och hållbara upphandlingar samt trygga likvärdiga möjligheter för företag och andra sammanslutningar att erbjuda varor, tjänster och byggnadsentreprenader vid anbudsförfaranden för offentliga upphandlingar.

Allmänna principer för upphandling (gäller både projekt som omfattas av upphandlingslagen och projekt som underskrider tröskelvärdena i upphandlingslagen)

När man låter göra entreprenader ska följande allmänna principer tillämpas:

- Upphandlingar ska i regel konkurrensutsättas. Att inte konkurrensutsätta kan komma på fråga endast i undantagsfall.
- Alla som är intresserade av att delta i upphandlingen och som har lämnat ett anbud ska behandlas på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt.
- Mottagaren av understöd ska i sina upphandlingar beakta gällande sanktioner införda av Europeiska unionen och FN. Mottagaren av understöd ska säkerställa att det beviljade understödet inte direkt eller indirekt används på ett sätt som strider mot sanktionsbestämmelserna. Mottagaren av understöd ska säkerställa att det understödda projektets leverantörer eller dess ägare (konsulter, entreprenörer, leverantörer av material) inte är föremål för sanktioner. Mottagaren av understöd ska utan dröjsmål informera den som beviljar understödet om understödet har använts i strid med sanktioner.
- En person vars privata intresse kan stå i strid med väglagets intresse får inte delta i öppningsförrättningen och bedömningen av anbudet.
- För protokollet ska ett skriftligt motiverat beslut fattas om avgörandet av anbudsförfarandet. Protokollet och dokumenten med anknytning till det vinnande anbudet ska utan dröjsmål tillställas NTM-centralen, dock senast innan arbetet inleds. Väglaget ska spara de dokument som på begäran ska uppvisas.
- Vid upphandlingar av projekt som gäller statsunderstöd för enskilda vägar ska i princip andra entreprenadformer än modellen Planera och genomför användas. NTM-centralen kan av grundad anledning tillåta användning av modellen Planera och genomför om den upphandlande enheten kan visa att entreprenadmodellen är mest fördelaktig ekonomiskt sett (Traficoms meddelande 12.3.2024 TRAFICOM/135534/03.04.03.00/2024).

1 Tillämpning av upphandlingsbestämmelserna på ett enskilt väglag

Ett enskilt väglag betraktas som en offentlig upphandlande enhet om stödbeloppet som beviljats för objektet av staten, kommunen eller något annat offentligt

samfund är sammanlagt över hälften av upphandlingens värde. I sådana fall ska väglaget följa upphandlingsbestämmelserna när det låter göra entreprenader.

Lagen som ska följas är lagen om offentlig upphandling och koncession (upphandlingslagen) 1397/2016.

Upphandlingslagen tillämpas på upphandlingar som överskrider de nationella tröskelvärdena och EU:s tröskelvärden, vilket innebär att upphandlingar som överskrider dessa tröskelvärden måste konkurrensutsättas enligt de förfaranden som föreskrivs i upphandlingslagen.

Upphandlingar som överskrider ett nationellt tröskelvärde (s.k. nationell upphandling)	Upphandlingar av varor och tjänster 60 000 euro (mervärdesskatt 0 %)
	Byggentreprenader 150 000 euro (mervärdesskatt 0 %)
Projekt som överskrider EU:s tröskelvärden (s.k. EU-upphandling)	Upphandlingar av varor och tjänster 221 000 euro (mervärdesskatt 0 %)
	Byggentreprenader 5 548 000 euro (mervärdesskatt 0 %)

Upphandlingslagen reglerar konkurrensutsättning på olika sätt beroende på om det är fråga om en nationell upphandling eller en EU-upphandling. Nedan behandlas endast nationella upphandlingar, eftersom enskilda väglags upphandlingar i praktiken inte torde överskrida EU:s tröskelvärden.

2 Konkurrensutsättning enligt upphandlingslagen

Anbudsgivarna ska behandlas likvärdigt och upphandlingslagens principer ska följas: likvärdig och icke-diskriminerande behandling av anbudsgivare, öppenhet och proportionalitet. En person vars privata intresse kan stå i strid med väglagets intresse får inte delta i öppningsförrättningen och bedömningen av anbudet.

För protokollet ska ett skriftligt motiverat beslut fattas om avgörandet av anbudsförfarandet.

Följande dokument med anknytning till upphandlingen ska utan dröjsmål lämnas in till NTM-centralen, dock senast innan arbetet inleds:

- upphandlingsannonsen som publicerats i den elektroniska annonseringskanalen HILMA
- anbudsförfrågan
- de inkomna anbudet
- upphandlingsbeslutet med motiveringar

Väglaget ska spara alla dokument som anknyter till upphandlingen och de ska på begäran kunna uppvisas för NTM-centralen.

På basis av dessa dokument övervakar NTM-centralen att ett väglag som verkar som en upphandlande enhet enligt upphandlingslagen konkurrensutsätter sina upphandlingar på ett riktigt sätt. Om väglaget försummar sin konkurrensutsättningskyldighet kan beslutet om statsunderstöd upphävas med stöd av 21 § i statsunderstödslagen.

2.1 Konkurrensutsättning

När man låter göra entreprenader ska följande allmänna principer tillämpas:

- Upphandlingar ska i regel konkurrensutsättas. Att inte konkurrensutsätta kan komma på fråga endast i undantagsfall.
- Alla som är intresserade av att delta i upphandlingen och som har lämnat ett anbud ska behandlas på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt.
- Mottagaren av understöd ska i sina upphandlingar beakta gällande sanktioner införda av Europeiska unionen och FN. Mottagaren av understöd ska säkerställa att det beviljade understödet inte direkt eller indirekt används på ett sätt som strider mot sanktionsbestämmelserna. Mottagaren av understöd ska säkerställa att det understödda projektets leverantörer eller dess ägare (konsulter, entreprenörer, leverantörer av material) inte är föremål för sanktioner. Mottagaren av understöd ska utan dröjsmål informera den som beviljar understödet om understödet har använts i strid med sanktioner.

Alla upphandlingar som omfattas av upphandlingslagens tillämpningsområde ska meddelas offentligt, och konkurrensutsättningsprocessen börjar officiellt med publiceringen av upphandlingsannonsen. Nationella upphandlingar meddelas genom en upphandlingsannons i arbets- och näringsministeriets elektroniska annonseringskanal HILMA. Adressen till HILMA är www.hankintailmoitukset.fi.

Syftet med upphandlingsannonsen är att informera öppet om anbudsförfarandet och säkerställa verklig konkurrens.

Upphandlingslagen innehåller inte längre bestämmelser om nationella upphandlingsförfaranden, utan på nationella upphandlingar tillämpas allmänna upphandlingsrättsliga principer (likvärdig och icke-diskriminerande behandling av anbudsgivare, öppenhet och proportionalitet). Väglaget har omfattande beslutsbefogenheter i fråga om hurdan förfarande det vill använda för konkurrensutsättningen i en nationell upphandling. Väglaget kan välja att använda likadana förfaranden som för upphandlingar som överskrider EU:s tröskelvärden, anpassa dem eller använda nationella förfaranden enligt upphandlingslagen från 2007 (öppet och selektivt förfarande). Väglaget kan även använda ett förfarande som det självt har definierat.

Eftersom upphandlingslagen inte längre innehåller några bestämmelser om det nationella upphandlingsförfarande som ska användas, ska väglaget beskriva det upphandlingsförfarande som det använder i upphandlingsannonsen eller anbudsförfrågan. Beskrivningen ska framställas så att anbudsgivarna på basis av den kan förutse det använda upphandlingsförfarandets karaktär och förlopp samt känner till sin roll i förfarandet.

Av beskrivningen ska framgå hur upphandlingsförfarandet framskrider i sin helhet. Det är bra att i beskrivningen nämna till exempel huruvida förfarandet omfattar begränsning av antalet anbudsgivare eller förhandlingsrundor, i vilket skede anbudsgivaren förväntas lämna in dokument eller ett anbud till den upphandlande enheten och hurdana krav som generellt är förknippade med förfarandet.

Väglaget kan använda sig av till exempel följande nationella upphandlingsförfaranden i enlighet med den upphävda upphandlingslagen:

Selektivt förfarande: En upphandlingsannons om anbudsförfarandet publiceras i HILMA och intresserade anbudsgivare anmäler sig till upphandlingen genom att skicka in en anbudsansökan till adressen i upphandlingsannonsen. Anbudsgivarna ska även anmäla sig till upphandlingen inom den utsatta tiden i det enskilda väglagets upphandlingsannons för att få vara med i upphandlingen. Efter publiceringen av upphandlingsannonsen kan det enskilda väglaget skicka en påminnelse om den pågående upphandlingen till potentiella anbudsgivare och påminna dem om att anmäla sig. Efter att ha fått anbudsansökningarna bedömer väglaget kandidaternas lämplighet enligt grunderna i upphandlingsannonsen och skickar en anbudsförfrågan till de utvalda kandidaterna. Endast de kandidater som den upphandlande enheten har valt ut kan lämna ett anbud. I följande steg tar väglaget emot anbuderna och bedömer dem.

Öppet förfarande: En upphandlingsannons om anbudsförfarandet publiceras i HILMA. Anbudsförfrågningar skickas till alla intresserade företag och alla kan lämna ett anbud. Vid ett öppet förfarande kan väglaget även skicka en anbudsförfrågan direkt till leverantörer som väglaget bedömer vara lämpliga. En bedömning av anbudsgivarens lämplighet görs i samband med att anbudet kommer in, före bedömningen av det egentliga anbudet.

Ovanstående förfaranden kan även ändras så länge som det anges i upphandlingsannonsen eller anbudsförfrågan. Traditionellt har man i det första steget granskat anbudsgivarnas lämplighet och i det andra steget bedömt anbuderna och valt ut vem som gett det vinnande anbudet. Man kan även göra så att man ber anbudsgivarna att intyga sin lämplighet och endast för den vinnande anbudsgivaren de facto kontrollera att lämpligheten uppfylls utifrån intygen innan upphandlingsbeslutet fattas.

Innehållet i anbudsförfrågan och dess bilagor:

- teknisk definition av entreprenaden med tillräcklig noggrannhet
- betalningsgrunderna (entreprenad baserad på enhets- eller totalpris)
- betalningsvillkoren och eventuella säkerheter
- övriga avtalsvillkor
- tidsplanen för entreprenaden
- hur lång giltighetstid som förutsätts av anbudet
- en begäran om att anbudsgivaren intygar att dess samhällseliga skyldigheter uppfylls (betalning av skatter och pensionsavgifter) eller en begäran om att till anbudet foga ett intyg över betalda skatter och pensionsavgifter
- information om vart (exakt adress) och senast när (datum och klockslag) anbuderna ska lämnas in och hur anbudskuvertet ska märkas. När tidsfristen för inlämnandet av anbud fastställs ska man säkerställa att det finns tillräckligt med tid för anbudskalkyleringen
- information om på vilka grunder entreprenaden avgörs. I praktiken torde det lägsta priset vara det mest ändamålsenliga tilldelningskriteriet, även om det är tillåtet att använda även andra tilldelningskriterier. Andra

tilldelningskriterier som kan komma på fråga är olika kvalitetskriterier med viss relevans.

Införande i förskottsuppbörsregistret kan kontrolleras på internet i det avgiftsfria offentliga företagsdatasystemet YTJ på www.ytj.fi.

2.2 Beslut om entreprenadlösning

Entreprenadanbudena öppnas samtidigt vid en öppningsförrättning och ett protokoll upprättas över den. I protokollet noteras alla inkomna anbud och väsentliga uppgifter om dem.

Anbudena från alla godkända företag bedöms med beaktande av de grunder som anges i anbudsförfrågan, varefter anbudena jämförs och det vinnande anbudet utses. I protokollet noteras väsentliga uppgifter om bedömningen och jämförelsen av anbudena samt avgörandet av entreprenaden.

2.3 Meddelande om entreprenadlösning

Ett skriftligt beslut med motiveringar ska upprättas över avgörandet av anbudsförfarandet. Beslutet skickas till alla som deltagit i upphandlingen och till det ska fogas en anvisning om anförande av besvär hos marknadsdomstolen och en rättelseanvisning för upphandlingsrättelse som riktas till den upphandlande enheten. Både företagen som deltagit i anbudsförfarandet och den upphandlande enheten själv kan tillämpa ett förfarande för upphandlingsrättelse. Rättelseförfarandet innebär att den upphandlande enheten själv kan korrigera ett redan fattat felaktigt beslut om upphandlingsförfarandet eller avbryta upphandlingsförfarandet. För företagen är rättelseförfarandet parallellt med anförandet av besvär hos marknadsdomstolen. Behandling av ärendet i marknadsdomstolen hindrar inte att en upphandlingsrättelse görs eller behandlas.

Besluten som gäller upphandlingen med motiveringar och bilagor (besväransvisning och rättelseanvisning) delges i första hand elektroniskt, i praktiken per e-post. I e-postmeddelandet ska anges när beslutet har skickats, så att mottagarna kan försäkra sig om e-postmeddelandets aktualitet. I e-postmeddelandet kan anges till exempel: "Detta e-postmeddelande har skickats dd.mm.åååå". Ett beslut som skickats per e-post anses ha delfåtts den dag då e-postmeddelandet sändes. Om det inte är möjligt att delge beslutet elektroniskt, kan beslutet fortfarande delges med ett vanligt brev. I sådana fall anses mottagaren ha fått information om beslutet på den sjunde dagen efter att brevet sändes, om inte mottagaren visar att delgivningen har skett senare. Datumet för avsändandet räknas inte in i delgivningstiden.

2.4 Rådgivning om upphandlingslagstiftningen

I frågor om upphandlingslagens innehåll och tillämpning kan enskilda väglag vända sig till rådgivningsenheten för offentlig upphandling (JHNY), som upprätthålls av arbets- och näringsministeriet samt Finlands Kommunförbund rf. Rådgivningen är avgiftsfri. Rådgivningsenheten administrerar webbplatsen www.upphandling.fi. På webbplatsen finns viktig lagstiftning om offentliga upphandlingar, aktuella upphandlingsnyheter, kolumner och gästkrönikor samt viktig rättspraxis i anknytning till upphandlingar. På webbplatsen finns dessutom anvisningar för fastställande av innehållet i upphandlingar.

Rådgivningsenheten svarar på upphandlande enheters frågor om tillämpningen av upphandlingslagen per e-post och telefon. Rådgivningen är avgiftsfri. Mer information om rådgivningsenheten för offentliga upphandlingar finns på arbets- och näringsministeriets webbplats www.tem.fi/sv.

3 Konkurrensutsättning av projekt som underskrider tröskelvärdena i upphandlingslagen (fri konkurrensutsättning)

Om ett enskilt väglag får understöd av ett offentligt samfund till ett värde av över hälften av upphandlingens värde men upphandlingens värde inte överskrider det nationella tröskelvärdet, ska upphandlingslagen inte tillämpas.

Även om upphandlingen inte skulle omfattas av upphandlingslagens tillämpningsområde, ska anbud begäras för alla upphandlingar som kostar minst 20 000 euro (+ mervärdesskatt) från fler än en varu- eller tjänsteleverantör.

Dokument i anknytning till dylika små upphandlingar ska förvaras omsorgsfullt som en del av administrations- och bokföringsmaterialet samt på begäran lämnas in till statsunderstödsmyndigheten.

Detta innebär att om mottagaren av understöd anskaffar en produkt eller tjänst som kostar över 20 000 euro (+ mervärdesskatt) ska anbud begäras in av minst två olika aktörer. Anbudet ska i allmänhet begäras in skriftligt, till exempel per e-post. Inkomna prisuppgifter ska alltid sparas och fogas till materialet om den understödda verksamheten eller det understödda projektet.

Skriftliga anbud ska begäras in med prestationsmängderna och -enheterna enligt den kostnadskalkyl som lämnats in till NTM-centralen samt den plan som lämnats in till NTM-centralen och som NTM-centralen godkänt (redogörelse över arbetet och rapporter om mätningar av bärförmåga). Minst två veckors tid ska ges för utarbetandet av anbudet.

Om projektet innehåller prestationer som inte omfattas av statsunderstödet, ska den upphandlande enheten kräva sådana prestationer i anbudet specificerade enligt pris per enhet. Till exempel om väglaget på egen bekostnad i projektet vill inkludera kross som inte omfattas av statsunderstödet, ska krosspriserna specificeras enligt pris per enhet i anbudet.

Anbudsgivarna ska behandlas likvärdigt och upphandlingslagens principer ska följas: likvärdig och icke-diskriminerande behandling av anbudsgivare, öppenhet och proportionalitet. En person vars privata intresse kan stå i strid med väglagets intresse får inte delta i öppningsförrättningen och bedömningen av anbudet.

För protokollet ska ett skriftligt motiverat beslut fattas om avgörandet av anbudsförfarandet.

Följande dokument med anknytning till upphandlingen ska utan dröjsmål lämnas in till NTM-centralen, dock senast innan arbetet inleds:

- anbudsfrågan
- de inkomna anbudet (priser)
- upphandlingsbeslutet med motiveringar

Väglaget ska spara alla dokument som anknyter till upphandlingen och de ska på begäran kunna uppvisas för NTM-centralen.

En upphandling får inte delas in i omgångar eller delar för att undvika tillämpning av upphandlingslagen. Detta förhindrar dock inte att upphandlingen delas in i omgångar i fall där upphandlingen av respektive omgång sker enligt de lagstadgade förfarandena. Om exempelvis materialet och arbetet för en entreprenad upphandlas separat, måste man kontrollera om tröskelvärdena överskrids vid båda upphandlingarna. Ett projekt får med andra ord inte på ett konstlat sätt delas in i olika delar för att underskrida tröskelvärdena i upphandlingslagen. Vid upphandlingen av material följs tröskelvärdet för varuupphandlingar och vid upphandlingen av byggnadsarbete används tröskelvärdet för byggentreprenader. Det nationella tröskelvärdet för varuupphandlingar är 60 000 euro. Om ett väglag får understöd till ett belopp av över hälften av upphandlingens värde och värdet på väglagets varuupphandling är 60 000 euro eller mer, måste varuupphandlingen göras enligt de förfaranden som föreskrivs i upphandlingslagen.

Exempel 1: Den **godkända totalkostnadskalkylen för ett projekt för grundlig förbättring av väglagets väg** är 65 000 euro (**mervärdesskatt 0 procent**) och väglaget beviljas understöd för projektet för över hälften (> 50 procent). Om väglaget i ett sådant projekt gör en varuupphandling på 50 000 euro (**mervärdesskatt 0 procent**), ska upphandlingslagen inte tillämpas, men väglaget **ska genomföra en fri konkurrensutsättning av projektet**. I projektet för grundlig förbättring av vägen inbegriper varuupphandlingen till exempel kross som levererats i en hög vid vägkanten.

Exempel 2: Den **godkända totalkostnadskalkylen för ett projekt för grundlig förbättring av väglagets väg** är 130 000 euro (**mervärdesskatt 0 procent**) och väglaget beviljas understöd för projektet för över hälften (> 50 procent). Om väglaget i ett sådant projekt gör en varuupphandling på 60 000 euro (**mervärdesskatt 0 procent**), **ska väglaget konkurrensutsätta projektet enligt bestämmelserna i upphandlingslagen**. I projektet för grundlig förbättring av vägen inbegriper varuupphandlingen till exempel kross som levererats i en hög vid vägkanten eller en rörbro.